

МЕДИЈА ЦЕНТАР
ОДБРАНА

Др *Јан Марчек*, редовни професор, пуковник у пензији,
Факултет за пословне студије и право, Универзитет „УНИОН – Никола Тесла” у Београду

Др *Анита Пешић*, доцент,
Институт за стратегијска истраживања Универзитета одбране у Београду

РАЗВОЈ НАУЧНОИСТРАЖИВАЧКЕ МИСЛИ ВОЈНЕ ПСИХОЛОГИЈЕ

Прво издање

Рецензенти:

Др *Десимир Пајевић*, редовни професор Филозофског факултета Универзитета у Београду

Др *Борис Кордић*, редовни професор Факултета безбедности Универзитета у Београду

Др *Ксенија Атанасијевић Турић*, ванредовни професор Војне академије Универзитета одбране у Београду

Издавач

Медија центар „Одбрана”

Библиотека „Војна књига”

Књига број 2337

Едиција ВОЈНА ПСИХОЛОГИЈА

За издавача

Директор

Биљана Пашић, потпуковник

Начелник Одељења за издавачку делатност „Војна књига”

Мирослав Тохол

Уредник

Мр *Снежана Ђокић*

Главни графички уредник

Горан Јањић, дипл. инж.

Уредник – графички дизајнер

Александра Капор

Језички редактор

Ања Глишовић

Коректор

Слађана Мирчевски

Тираж 300 примерака

Штампа Војна штампарија, Београд

ISBN 978–86–335–0699–1

МИНИСТАРСТВО ОДБРАНЕ
УНИВЕРЗИТЕТ ОДБРАНЕ
Институт за стратегијска истраживања

Проф. др Јан Марчек
Доц. др Анита Пешић

РАЗВОЈ
НАУЧНОИСТРАЖИВАЧКЕ
МИСЛИ ВОЈНЕ ПСИХОЛОГИЈЕ

Београд 2020.

САДРЖАЈ

РЕЧ АУТОРА	9
УВОД.....	13
РАДОВИ ИЗ ВОЈНЕ ПСИХОЛОГИЈЕ ОД 1971. ДО 1980. ГОДИНЕ ...	15
Центар за андрагошко-психолошка и социолошка истраживања у ЈНА	16
Најзначајнији научноистраживачки пројекти.....	17
Основи војне психологије, група аутора.....	23
Проучавање критеријума војничке усјешности у нормалним и оштеженим условима живота и рада јединица ЈНА, Вукомановић, С., Волф, Б., Плавшић, М.	30
Центар за селекцију и класификацију људства за потребе ЈНА.....	31
Најзначајније научноистраживачке студије.....	31
Последипломски радови, књиге, чланци и научна саопштења...	32
Катедра друштвених наука Војне академије	33
Неки проблеми формирања и деловања психоматичких колектива, Касагић, Љ., Костић, П., Бауцал, Д., Зорић, Д.	34
Увод у војну психологију, Поповић, Р.	52
РАДОВИ ИЗ ВОЈНЕ ПСИХОЛОГИЈЕ ОД 1981. ДО 1990. ГОДИНЕ.....	57
Вредносне оријентације и животињи стилкови психомата Војне академије, Пајевић, Д., Ловре, М., Маравић, Г., Костић, П.	58

<i>Основи војне психологије</i> , Пајевић, Д., Касагић, Љ., Шипка, П.	60
<i>Војна психологија</i> , Арнаутовић, Д., Касагић, Љ., Пајевић, Д.	62
<i>Мотивациони чиниоци избора војне професије</i> , Пајевић, Д.	65
РАДОВИ ИЗ ВОЈНЕ ПСИХОЛОГИЈЕ ОД 1991. ДО 2000. ГОДИНЕ	71
Најзначајнији научноистраживачки задаци	72
Научноистраживачке студије	73
<i>Међуљудски односи у војним академијама</i> , Шипка, П., Касагић, Љ., Пајевић, Д., Килибарда, З., Маравић, Г.	74
<i>Прилагођености студената војних академија полигонским условима обуке</i> , Пајевић, Д., Марчек, Ј., Ћенић, Н.	82
<i>Социјално психолошка интeгpисаност студенатских водова на полигонској обуци</i> , Пајевић, Д., Марчек, Ј., Данић, Н., Ћенић, Н.	84
Уџбеници и књиге	88
<i>Психологија за војно старешину</i> , Касагић, Љ., Костић, П.	88
<i>Личности и учење</i> , Касагић, Љ.	91
<i>Психологија борбених јединица</i> , Костић, П.	94
Чланци и сажети чланака из пројеката	97
Сажеци научних саопштења са националних скупова	112
РАДОВИ ИЗ ВОЈНЕ ПСИХОЛОГИЈЕ ОД 2001. ДО 2010. ГОДИНЕ	121
Научноистраживачки пројекат „Отпор агресору”	121
Чланци и сажети чланака проистеклих из истраживачког потпројекта.....	123
Сажеци научних саопштења проистеклих из истраживачког потпројекта.....	128
Уџбеници	131

Војна психологија, Пајевић, Д., Касагић, Љ.	132
Психологија, Пајевић, Д., Касагић, Љ.	136
Практикум војне психологије, Касагић, Љ., Пајевић, Д., Данић, Н., Јоцић, Р.	139
Чланци и сажети чланака	140
Сажеци научних саопштења са националних скупова	143
Научноистраживачки радови војне психологије реализовани у установама Министарства одбране и Војске Србије	144
<i>Мотивација начина служења војног рока,</i> истраживачки задатак	145
Научна саопштења из истраживачких задатака	146
Научноистраживачки задаци	
Заинтересованост средњошколске омладине за школовање на Војној академији	149
<i>Машуранџић о професији официр,</i> Шарановић Ј., Миленковић С., Ђорђевић А., Вишацки Т.....	150
Вредносни систем Војске Србије – препорука или препрека за безбедносне интеграције.....	155
Породични контексти и одабир војне професије.....	156
<i>На прагу зрелости – Психолошки аспекти одабира војне професије,</i> Ђорђевић А.....	161
Прилагођеност кадета Војне академије условима школовања	167
<i>Прилагођености кадетџа Војне академије условима школовања,</i> Шарановић Ј., Ђорђевић А.	168
РАДОВИ ИЗ ВОЈНЕ ПСИХОЛОГИЈЕ ОД 201. ДО 2018. ГОДИНЕ ...	213
Научноистраживачки задаци	213
Психолошки аспекти успешности у војној професији	213
<i>Психолошки аспекти успешности у војној професији,</i> Ђорђевић А.	216

<i>Предиктивна вредност когнитивних и профилних способности официра</i>	223
<i>Сажеци саопштења са научноистраживачких скупова</i>	224
Стрес у војној професији – достигнућа и перспективе	232
<i>Први међународни научни скуп војних психолога у Србији</i> <i>„Stress in Military Profession – Accomplishments and Trends”</i>	235
<i>Тематски зборник међународног значаја „Stress in Military profession” и сажеци радова</i>	238

АНДРАГОШКО-ПСИХОЛОШКИ РАДОВИ ОД 1981. ДО 2018. ГОДИНЕ.....251

Резиме истраживачких задатака и научноистраживачких пројеката

Катедра друштвених наука/Катедра војне андрагогије и психологије.....254

Активност студената у васпитно-образовном процесу,
Дамњановић, П., Пајевић, Д., Марчек, Ј., Данић, Н.,
Марјановић, В......255

Вредности животи стилови студената Војне академије,
Пајевић, Д., Марчек, Ј., Данић, Н.

Институт за стратегијска истраживања/Институт ратне вештине

Систем образовања и васпитања у оружаним снагама СФРЈ... 258

Стручни профили официра Војске Србије и Црне Горе..... 267

Модел вредновања морала Војске Србије у савременим условима .. 269

Остали андрагошко-психолошки радови..... 276

ЗАКЉУЧАК

ЛИТЕРАТУРА.....299

РЕЧ АУТОРА

У раду је представљен развој војне психологије, почевши од осамдесетих година прошлог века па све до друге деценије двадесет првог века, на основу резултата научноистраживачког и стручног рада војних психолога овог раздобља (докторске дисертације, магистарске тезе, уџбеника, књиге, монографије, чланци и научна саопштења на симпозијумима). Основни резултати развоја војне психологије представљени су у објављеним радовима војних психолога у Центру за андрагошко-психолошка и социолошка истраживања (ЦАПСИ) у ЈНА, затим у Центру за селекцију и класификацију људства у ЈНА, а највећи део анализе посвећен је образовним и научним достигнућима психолога у сарадњи са социолозима и андрагозима са Катедре друштвених наука, са Катедре војне андрагогије и психологије Војне академије, као и Одсека за војну социологију и психологију Института ратне вештине, односно Института за стратегијска истраживања. Међутим, у монографији није приказан опус психолошких радова из бивших и садашњих организацијских целина ВМА. То се односи на: Институт за ментално здравље и здравствено просвећивање ВМА, Институт за примењену психологију и менталну хигијену ВМА и Одељење за војну психологију ВМА. У току истраживања нисмо користили радове Ваздухопловномедицинског института, као и појединачне научне подухвате психолога у другим организацијским целинама Војске Србије и Министарства одбране. Захваљујући подацима које смо добили од рецензента проф. др Десимира Пајевића, описали смо допринос Института за менталну хигијену и примењену психологију ВМА и Ваздухопловномедицинског института

у зачецима деловања. Појединачни истраживачки подухвати психолога у другим организацијским целинама Војске Србије и Министарства одбране приказани су учешћем у пројектима анализираних институција, коауторством чланака, као и учешћем на симпозијумима.

Монографија садржи пет целина у којима је обухваћено пет истраживачких периода развоја војне психологије: 1) од 1971. до 1980. године; 2) од 1981. до 1990. године; 3) од 1991. до 2000. године; 4) од 2001. до 2010. године; 5) од 2011. до 2018. године. Основни критеријум за класификацију наведених периода била је десетогодишњица опуса психолошке мисли ради лакшег сагледавања њеног развоја. Изузетак у погледу критеријума представља пети период развоја војнопсихолошке мисли, пошто се анализа овог периода односи на протеклих осам година у текућој десетогодишњици. На тај начин лакше се уочава напредовање или заостајање развоја психолошке мисли. Посебно смо нагласили наставнички и истраживачки подухват психолога, који су део своје професионалне каријере провели у војним образовним или научноистраживачким организацијама, нарочито на Војној академији – институцији која оспособљава будуће официре.

У монографији су приказани резимеи студија, садржаји уџбеника и књига најистакнутијих војних психолога (Десимира Пајевића, Љубомира Касагића, Петра Шипке и Петра Костића), сажети чланака који су доступни на Српском цитатном индексу, саопштења са научних скупова и наслови неких других психолошких радова. Представљени радови доказују колики је допринос психолога, као и њихових сарадника – андрагога и социолога у развоју војнопсихолошке мисли и утемељењу војне психологије као научне дисциплине у оквиру психолошких наука.

Аутори монографије имали су у виду ограничења с којима су се сусретали у раду, а првенствено недостатак научних информација о раду организацијских целина Војномедицинске академије, које су се бавиле војном психологијом и својим резултатима дале значајан допринос развоју војне психологије. Монографија, осим теоријског значаја, поседује и практични јер омогућава да се презентована сазнања користе у практичној војној и широкој делатности. Због тога је намењена првенствено

наставницима и истраживачима у војнообразовним и војнонаучним институцијама, али може да послужи и психолозима, старешинама и осталим припадницима система одбране и Војске Србије, доприносећи изградњи њених оперативних способности. Истовремено, може послужити и ширим академским круговима који се баве човеком у одбрани у ратним и мирнодопским околностима.

Аутори монографије су проф. др Јан Марчек и доц. др Анита Пешић. Професор Јан Марчек је пуковник у пензији, вишегодишњи наставник андрагогије, истраживач и начелник Одсека за војну социологију и психологију Института ратне вештине, као и сарадник на заједничким пројектима војних психолога и андрагога са Катедре војне андрагогије и психологије на Војној академији. Био је директор Института за стратегијска истраживања, а затим руководилац постдипломских студија. Руководио је тимом за израду студијских програма и акредитацију Војне академије и Универзитета одбране. Од оснивања Универзитета одбране у Београду, па до пензионисања, професор Марчек обављао је дужност проректора за квалитет и развој Универзитета одбране. Сада ради као професор Методологије научноистраживачког рада на Факултету за пословне студије и право Универзитета „Унион – Никола Тесла” у Београду. Др Анита Пешић, научни сарадник и доцент, запослена је од 2006. године у Институту за стратегијска истраживања Одсека за војну психологију и андрагогију. Тренутно је руководилац пројекта у Одељењу за студије одбране Института и наставник Војне психологије на Војној академији Универзитета одбране у Београду.